

τερο μεγαλύτερης - πλην όμως ενδιαφέρουσας και γλυκιάς - έντασης που δημιουργούσε κάτι σαν μια πλεκτουμένη ατμόσφαιρα.

Μονολότι μιλάμε για κάποιο πρόγραμμα, εγώ τους είναι φανερό πως πρόκειται για αυθόρμητες κινήσεις που έβγαιναν κάθε φορά μέσα από τη διαρκή αλληλεπίδραση τόσο μεταξύ μαθητών και μαθητών όσο και μεταξύ μαθητών και δασκάλου της τάξης. Όταν υπάρχει μια τέτοια διάσπαση μεταξύ των προσώπων, όταν υπάρχει μια τόσο στενή συνεργασία που συντονίζεται κάθε φορά από το δάσκαλο, όταν όλα αυτά γίνονται μέσα σε ένα ευνοϊκό κλίμα, τότε δεν μπορεί παρά να έχουν όλα επιτυχία, τότε μπορούμε να μιλάμε για άνετη και γνήσια επικοινωνία ή καλύτερα - για να χρησιμοποιήσω την επικρατούσα τελευταία έκφραση - για επικοινωνιακή ικανότητα ή επάρκεια των μαθητών και του δασκάλου.

Επιπλέον τα παιδιά απέκτησαν ικανότητες και δεξιότητες τις οποίες δεν εφόρκειτο να αποκτήσουν με την κατά γράμμα εφαρμογή του παραδοσιακού αναλυτικού προγράμματος. Οι μαθητές είναι τώρα πια σε θέση να παρουσιάζουν ολόκληρο πρόγραμμα στο κοινό, να αναλαμβάνουν ρόλους θεατρικούς και συνεπώς να νιώθουν πιο απελευθερωμένα. Η ελευθερία αυτή είναι με τη σειρά της προϋπόθεση της υπευθυνότητας με την οποία αντιμετώπιζαν τώρα οι μαθητές τις υποθέσεις τους.

Η εταιρική συνεργασία αλλά και οι διάφορες ομαδικές εργασίες συνέβαλαν αποφασιστικά στο να δημιουργηθεί το αίσθημα της αμοιβίας αναγνώρισης μεταξύ των μελών της ομάδας. Τα παιδιά είχαν ήδη πολλά "εμείς - βιώματα", γιατί όλες οι αποφάσεις παίρνονταν και στη συνέχεια πραγματοποιούνταν από κοινού - είχαν αναπτύξει, νομίζουμε, την κριτική σκέψη και επομένως μπορούμε να ισχυριστούμε ότι είναι πλέον ικανά να ενεργούν ως ένα μεγάλο βαθμό αυτόνομα.

Μήπως θα 'πρεπε ακόμη να σκεφτεί κανείς ότι αυτού του είδους οι δραστηριότητες δεν παράγουν μόνο την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Είμαστε σχεδόν βέβαιοι ότι το πρόγραμμα που αναπτύξαμε - η πραγματοποίησή του ως

γνωστόν προηγήθηκε - συνέβαλε τουλάχιστον και στην παραγωγή λόγου. Γιατί πώς αλλιώς να εξηγηθεί η με σχετική άνεση συγγραφή τόσων και τόσο ωραίων ποιημάτων, ακτροστιχίδων, αινιγμάτων, κειμένων κλπ.; Συνεπώς δε θα μπορούσαμε να μιλάμε ο' αυτήν την περίπτωση για καλλιέργεια της ελληνικής (μητρικής) γλώσσας; Πιστεύουμε ακράδαντα ότι τα παραπάνω είναι και θέματα της Διδακτικής της γλώσσας και είναι καιρός πια να τα ερευνήσει αυτή με τη σειρά της σε βάθος.

Ποιός θα μπορούσε σε τελευταία ανάλυση να αμφισβητήσει το γεγονός ότι επιτεύχθηκαν, τουλάχιστον σε μεγάλο βαθμό αλλά και εν συνδυασμό, οι σκοποί που αποβλέπουν στην αλλαγή της συμπεριφοράς στον ψυχοκινητικό, στο γνωστικό και κοινωνικό - συναισθηματικό τομέα; Γιατί τώρα είναι σχεδόν σίγουρο πως οι μαθητές μας θα μελετούν πιο συχνά βιβλία, περιοδικά κλπ. - πολύ δε περισσότερο όταν αυτά έχουν περισσότερες γνώσεις και κοινωνική ευαισθησία απέναντι σε τέτοια και άλλα προβλήματα.

Πρέπει ακόμη να ομολογήσουμε πως αυτές οι συμπεριφορές δε μετρήθηκαν (δεν ποσοτικοποιήθηκαν) όπως θα το ήθελαν προφανώς οι θιασώτες του θετικισμού, ωστόσο μπορούμε να ισχυριστούμε με κάποια βεβαιότητα ότι παρατηρήσαμε, την επόμενη χρονιά, μια ριζική αλλαγή στη συμπεριφορά των παιδιών - μια θετική αλλαγή που την πιστοποιούν κατά το πλέον αποδεικτικό τρόπο οι ίδιες οι πράξεις τους.

Τέλος, αν σε όλες τις τάξεις όλων των σχολείων της χώρας - και γιατί όχι και όλων των χωρών του κόσμου - ελάμβαναν χώρα τέτοιου είδους δραστηριότητες και μάλιστα με τον τρόπο που προαναφέραμε, τότε θα μπορούσε να αναγκαστεί να ομολογήσει και οι πλέον πεπεισμένοι οπαδός του τεχνικού πολιτισμού ότι αυτός ο τεχνικός πολιτισμός είναι εκείνος που επιβαρύνει τόσο πολύ το περιβάλλον και ότι εμείς δεν καταλαβαίνουμε και πολλά πράγματα από τα πολύπλοκα οικοσυστήματα, για να περιορίσουμε όσο γίνεται περισσότερο την καταστροφή του περιβάλλοντος.

Το γεγονός ότι ένας πολύ μεγάλος αριθμός φοιτητών συγκεντρώνεται στην περίοδο απόκτησης του πτυχίου, είναι μια σαφής ένδειξη δυσλειτουργίας του Πανεπιστημίου και της κοινωνίας. Παράλληλα συναρτάται άμεσα με την ανεργία των νέων, την επαγγελματική αποκατάσταση των πτυχιούχων των ΑΕΙ και σε μεγάλο βαθμό με την αδιοριστία των εκπαιδευτικών. Έτσι τα αποαδύνητα μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος που δημιουργείται από την καθυστέρηση απόκτησης πτυχίου από μεγάλο αριθμό φοιτητών, δεν είναι ένα τυπικό πρόβλημα που μπορεί να αντιμετωπιστεί με νομοθετικές ρυθμίσεις και πρόχειρες αποφάσεις. Οι διαπλεκόμενες παράμετροι είναι πολλές και σύνθετες. Απαιτούν λοιπόν συστηματική μελέτη και υπεύθυνη αντιμετώπιση, που θα αποκλείουν αυθαίρετες μονομερείς λύσεις και θα επιτείνουν τα κοινωνικά προβλήματα.

Πιστεύουμε λοιπόν ότι η συζήτηση, την οποία ανοίγει η Σ.Ε. με το κείμενο που ακολουθεί, πολλά μπορεί να προσφέρει και για την βαθειά κατανόηση του προβλήματος και για την αναζήτηση λύσεων που να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές ανάγκες και όχι στα στενά συμφέροντα μικρών ομάδων που ελέγχουν την οικονομία.

Σ.Ε.

Οι «επί πτυχίω» φοιτητές στα ελληνικά πανεπιστήμια

Γιώργος ΣΤΑΜΕΛΟΣ

Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία οι φοιτητές των ελληνικών Πανεπιστημίων ήταν το ακαδημαϊκό έτος 1991-92, 117.980.

Όμως ο' αυτούς περιλαμβάνονται μόνο εκείνοι που δεν έχουν ακόμα ολοκληρώσει τον υποχρεωτικό κύκλο εκπαίδευσής τους (4ετούς, 5ετούς ή δετούς διάρκειας ανάλογα με το Τμήμα που φοιτούν). Έτσι όσοι φοιτητές έχουν ολοκληρώσει - τυπικά - τον κύκλο σπουδών χωρίς όμως να έχουν λάβει το πτυχίο τους δεν συμπεριλαμβάνονται στον προηγούμενο αριθμό. Αυτοί συγκαταλέγονται σε μια άλλη κατηγορία αυτή των «επί πτυχίω» φοιτητών η οποία είτε παραλείπεται είτε δεν τυχαίνει της δέουσας προσοχής. Οι «επί πτυχίω» φοιτητές το 1991/92 ήταν 78.311 ή το 66,38% των κανονικών φοιτητών της Ελλάδας! Έτσι το σύνολο των φοιτητών (κανονικών και επί πτυχίω) των ελληνικών Πανεπιστημίων το 1991-92 έφτανε στις 196.291.

Βέβαια ο προηγούμενος αριθμός θα πρέπει να αναλυθεί με μεγάλη προσοχή γιατί καθώς στην Ελλάδα δεν υπάρχει σύστημα διαγραφής από τα πανεπιστημιακά μητρώα κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει πόσοι από τους «επί πτυχίω» φοιτητές (κατ' αρχήν, αλλά όχι μόνο) συνεχίζουν τις σπουδές τους και πόσοι από αυτούς τις έχουν οριστικά εγκαταλείψει (χωρίς να αναφερθούμε στις -παράνομες- παράλληλες εγγραφές, την έκταση των οποίων δεν γνωρίζουμε επακριβώς).

Το πρόβλημα είναι πολύ περισσότερο σημαντικό απ' ότι φαίνεται κατ' αρχήν διότι σύμφωνα με τα στοιχεία που διαθέτουμε ενώ την περίοδο 1974-1984 ο αριθμός των εισακτέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε κατά

215,21%, την δεκαετία 1979-1988 (με την απαραίτητη δηλαδή χρονική μετατόπιση) ο αριθμός των πτυχιούχων δεν αυξήθηκε παρά μόνο 2,47%. Έχουμε να κάνουμε είτε με μεγάλη διαγραφή φοιτητών είτε/και με μεγάλες καθυστερήσεις στην απόκτηση του πτυχίου. Το τι από τα δυο συμβαίνει (ή ποιο είναι το ποσοστό συμμετοχής του καθενός) δεν το γνωρίζουμε αφού απ' όσο ξέρουμε μας λείπει μια εξειδικευμένη επί του θέματος έρευνα. Πάντως πρόκειται για ένα καυτό θέμα που δεν το έχουμε δώσει τη δέουσα προσοχή τόσο στο κοινωνικό επίπεδο (η κοινωνική δικαιοσύνη δεν περιορίζεται μόνο στην πρόσβαση!) όσο και στο οικονομικό επίπεδο (το σύστημα φαίνεται υπερβολικά σπάταλο σε ανθρώπινους πόρους και απεργύου ως προς την παραγωγή των απαραίτητων για την χώρα ειδικτήτων). Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε όσο γίνεται καλύτερα τους «επί πτυχίω» φοιτητές.

Ο πίνακας I μας δίνει τους επί πτυχίω φοιτητές ανά φύλο και Πανεπιστήμιο, όπως επίσης το ποσοστό τους επί του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού κάθε πανεπιστημιακού ιδρύματος.

- ΕΣΥΕ, 1992, Δελτίο Τύπου, Αθήνα
- Αδημοσίευτα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας του ΥΠΕΠΘ, Αθήνα.
- Σταμέλος Γ., Προσπάθεια ιγνηλασίας των ροών του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (από το Νηπιαγωγείο στο Πανεπιστήμιο): 1979-1997, Μελέτη για λογαριασμό της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Συνόδου των Πρωτόνων και Προέδρου ΔΕ των Ελληνικών Παν-μίων και του Κέντρου Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Μορφολογίας (ΚΕΚΜΟΚΟΠ) του Παντείου Παν-μίου, Αθήνα.

Ξεκινώντας από το φύλο βλέπουμε ότι οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 3,08% των επί πτυχίω φοιτητών. Αντίθετα είναι η πλειοψηφία (53,78%) των κανονικών φοιτητών. Η πληροφορία αυτή ίσως είναι σημαντική (εκπαιδευτικά και κοινωνικά) όμως θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι στους «επί πτυχίω» περιλαμβάνονται φοιτητές παλαιότερων χρόνων όπου η γυναικεία παρουσία ήταν αισθητά μικρότερη.

Στη συνέχεια θα μπορούσε κανείς να ταξινομήσει τα Πανεπιστήμια σε τρεις κατηγορίες:

α. Τα Πανεπιστήμια των οποίων οι επί πτυχίω φοιτητές είναι η πλειοψηφία του φοιτητικού πληθυσμού τους, δηλαδή τα: Πειραιώς 67,45%, Μακεδονίας 66,69% και Οικονομικό Αθηνών 65,56%.

β. Τα Πανεπιστήμια με επί πτυχίω μεταξύ 25% και 50%: Πάντειο 44,91%, Αθηνών 41,95%, Θεσσαλονίκης 34,85%, Πατρών 32,30%, Γεωργικό 31,89%, Ιωαννίνων 29,99% και Ιόνιο 29,22%.

γ. Τα Πανεπιστήμια με επί πτυχίω φοιτητές κάτω του 25% του φοιτητικού πληθυσμού τους, δηλαδή τα: Κρήτης 19,74%, Ε.Μ.Π. 14,71%, Πολυτεχνείο Κρήτης 13,10%, Αιγαίου 10,82%, Α.Σ.Κ.Τ. 2,02%, Θεσσαλίας 0,00%.

Σύμφωνα με τα παραπάνω βλέπουμε ότι αφενός μεν οι επί πτυχίω φοιτητές είναι ιδιαίτερα ανισοκατανομημένοι στα ελληνικά Πανεπιστήμια αφετέρου δε η ηλικία του ιδρύματος (από τη στιγμή που υπάρχουν απόφοιτοι) δεν μοιάζει να παίζει τον πρώτο λόγο στην ύπαρξη και στον όγκο των «επί πτυχίω» (μπορεί κανείς να το πιστοποιήσει βλέποντας την γ' κατηγορία).

Εξαιτίας της τελευταίας παρατήρησης οδηγώμαστε στην εξέταση των «επί πτυχίω» κατά επιστημονικούς κλάδους (εδώ οι επιστημονικοί κλάδοι έχουν γίνει σύμφωνα με την επίσημη ταξινόμηση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας).

Στον πίνακα II, έχουμε την ευκαιρία να δούμε τους «επί πτυχίω» φοιτητές κατά επιστημονικό κλάδο. Επίπλέον θα εξετάσουμε την αναλο-

ΠΙΝΑΚΑΣ I: Φοιτητές ανά Πανεπιστήμιο*: 1991-92

Παν-μιο	Φοιτούντες			Επί Πτυχίω			Φοιτ+ Επί πτ.	% Επί Πτυχ.
	Σύνολο	Γυν.%	Γυν.	Σύνολο	Γυν.%	Γυν.		
Αθηνών	33112	20680	62,46	23931	12536	52,38	57043	41,95
Αιγαίου	1525	971	63,67	185	82	44,32	1710	10,82
Θεσσαλίας	705	443	62,84	0	0	0,00	705	0,00
Θεσσαλονίκης	34859	18163	52,10	18644	7814	41,97	53503	34,85
Θράκης	5020	2303	45,88	2395	1065	44,47	7415	32,30
Ιόνιο	419	321	76,61	173	133	76,88	592	29,22
Ιωαννίνων	5786	3847	66,49	2478	1262	50,93	8264	29,99
Κρήτης	4159	2623	63,07	1023	517	50,54	5182	19,74
Πολ.Κρήτης	577	147	25,48	87	17	19,54	664	13,10
Πατρών	7891	3219	40,79	3788	1094	28,88	11679	32,43
Ε.Μ.Π.	7498	2145	28,61	1293	293	22,66	8791	14,71
Οικονομικό	3447	1706	49,49	6563	2202	33,55	10010	65,56
Πάντειο	4371	2752	62,96	3563	1954	54,84	7934	44,91
Πειραιώς	3856	1935	50,18	7990	2528	31,64	11846	67,45
Μακεδονίας	2717	1400	51,53	5439	1968	36,18	8156	66,69
Γεωργικό	1602	556	34,71	750	261	34,80	2352	31,89
Α.Σ.Κ.Τ.	436	242	55,51	9	9	66,67	445	2,02
Σύνολο	117980	63453	53,78	78311	33732	43,08	196291	39,90

Πηγή: Αδημοσίευτα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας του ΥΠΕΠΘ, Αθήνα
* Δεν περιλαμβάνεται το Χαροκόπειο Ανώτατο Εκπ-κό Ίδρυμα Οικιακής Οικονομίας

για φοιτητών/ΔΕΠ, συνόλου εγγεγραμμένων/ΔΕΠ, όπως επίσης και την επίσημη επιθυμητή αναλογία φοιτητών/ΔΕΠ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα II, οι «επί πτυχίω» ανά επιστημονικό κλάδο θα μπορούσαν να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες με βάση το ποσοστό τους.

α. «Επί πτυχίω» που αντιπροσωπεύουν πάνω από το 40% του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού του επιστημονικού κλάδου: Διοίκηση Επιχειρήσεων 71,38%, Κοινωνικές-Οικονομικές Επιστήμες 53,59%, Μαθηματικά-Πληροφορική 47,88%, Νομική 45,65%, Φυσικές Επιστήμες 44,73%, Γεωγραφία-Γεωλογία 41,13%.

β. «Επί πτυχίω» μεταξύ 20% και 40%: Ανθρωπιστικές Επιστήμες 36,63%, Ιατρικές Επιστήμες 35,82%, Γλώσσες-Φιλολογία 35,48%, Άλλες (Αθλητισμός) 33,80%, Αγρονομία 30,37%.

γ. «Επί πτυχίω» κάτω του 20%: Επιστήμες Μηχανικού-Τεχνολογίες 19,75%, Αρχιτεκτονική-Πολυτεχνική-Χωροταξία 13,30%, Τέχνη-Σχέδιο 11,21%, Εκπαίδευση 9,37%, Επιστήμες Επικοινωνίας-Πληροφορίας 0,00%.

Όπως διαπιστώνουμε οι επί πτυχίω φοιτητές είναι ιδιαίτερα ανισοκατανομημένοι ανά κλάδο επιστήμης. Μπορούμε λοιπόν να υποθέσουμε ό-

4. Αυτό, ούτε λίγο ούτε πολύ, σημαίνει ότι για κάθε 100 (κανονικούς) φοιτητές έχουμε 249 «επί πτυχίω».

τι το αντικείμενο σπουδών παίζει καθοριστικό ρόλο στην ροή των φοιτητών στα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Είναι επίσης σημαντικό να παρατηρήσει κανείς ότι οι δύο επιστημονικοί κλάδοι με πλειοψηφία στους επί πτυχίω φοιτητές είναι η Διοίκηση Επιχειρήσεων και οι Κοινωνικές-Οικονομικές Επιστήμες. Οι κλάδοι αυτοί είναι ακριβώς εκείνοι που από την μια έχουν κοινωνικά αντιπροσωπευτική σύνθεση φοιτητικού πληθυσμού* και από την άλλη το πτυχίο τους παίζει σχετικό μόνο ρόλο στην μελλοντική επαγγελματική πορεία των αποφοίτων τους*. Μήπως οι φοιτητές αυτών των επιστημονικών κλάδων εγκαταλείπουν ή παρατείνουν ευκολότερα (λόγω κοινωνικής προέλευσης και αμφίβολων επαγγελματικών προοπτικών) τις σπουδές τους για χάρη μιας προσφερόμενης θέσης εργασίας (παθανάτοσα σε τομέα που δεν έχει καμιά σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους); Βέβαια σ' αυτή την εργασία δεν μπορεί να δοθεί μια πειστική απάντηση όμως νομίζουμε ότι πρόκειται για σημαντικό θέμα προς έρευνα.

Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα υψηλά ποσοστά των «επί πτυχίω» φοιτητών στους κλάδους «Μαθηματικά-Πληροφορική» και «Φυσικές Επιστήμες» (47,88% και 44,73% αντίστοιχα) μιας και πρόκειται για επιστήμες που παίζουν σημαντικό ρόλο στις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι επίσημα κείμενα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας* σημειώνουν με έκδηλη ανησυχία τις παρατηρούμενες ελλείψεις που παρουσιάζονται σ' αυτούς τους κλάδους (ειδικά στον δεύτερο). Πιθανώς η αιτία θα έπρεπε να αναζητηθεί στην αποσύνθεση των αντιστοίχων πανεπιστημιακών Τμημάτων στην Ελλάδα σε «καθηγητικά» Τμήματα. Όμως και εδώ αν θέλουμε να έχουμε σαφέστερη εικόνα θα έπρεπε να πραγματοποιήσουμε μια ιδιαίτερη έρευνα.

Στη συνέχεια θα εξετάσουμε τις τρεις τελευταίες στήλες του πίνακα II. Οι στήλες αυτές είναι κατά τη γνώμη μας σημαντικότερες γιατί αποδεικνύουν πως μπορεί κανείς ανάλογα με την

ΠΙΝΑΚΑΣ II: Φοιτητές ανά επιστημονικό τομέα και αναλογία φοιτητών/ΔΕΠ: 1991-92

	Φοι- τούντες	Πτυ- χών	Σύν. Εγγ/ Πτυ- χών	%Επί Φ/της			Σύν. Επιθ.
				Πτυ- χών	ΔΕΠ	εγγ/ ΔΕΠ	
Αγρονομία	3825	1668	5493	30,37	14,1	20,1	15,1
Αρχιτ-Πολ.-Χωρ.	1916	294	2210	13,30	11,1	12,1	20,1
Τέχνη-Σχέδιο	1180	149	1329	11,21	25,1	28,1	-
Διοίκ. επιχ-σεων	5125	12782	17907	71,38	68,1	239,1	40,1
Εκπαίδευση	11393	1178	12571	9,37	67,1	74,1	-
Μηχ/κή-Τεχν/γίες	17338	4266	21604	19,75	23,1	29,1	15-25,1
Γεωγ/φία-Γεωλογία	1301	909	2210	41,13	10,1	16,1	20,1
Ανθρ/κής Επιστ.	12033	6955	18988	36,63	31,1	50,1	40-50,1
Γλώσσες-Φιλολογία	10127	5568	15695	35,48	38,1	59,1	50,1
Νομική	7079	5946	13025	45,65	32,1	59,1	50,1
Μαθ/κά-Πληρ/κή	6182	5679	11861	47,88	20,1	38,1	25-30,1
Ιατρικές Επιστ.	10710	5977	16687	35,82	6,1	9,1	8-15,1
Φυσικές Επιστ.	7211	5835	13046	44,73	9,1	17,1	15,1
Κοιν/κές-Οικ/κές	15173	17521	32694	53,59	51,1	110,1	50,1
Επικ/νία-Επ.Πληρ.	494	0	494	0,00	247,1	247,1	-
Άλλες (Αθλητισμός)	6893	3519	10412	33,80	117,1	176,1	-
Σύνολο	117980	78311	196291	39,90	20,1	34,1	-

Πηγή: Αδημοσίευτα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας του ΥΠΕΠΘ, Αθήνα

* Η επιθυμητή αναλογία είναι σύμφωνα με τους δείκτες που εμφανίζονται στο Δελτίο του Συμβουλίου Ανώτατης Παιδείας (ΣΑΠ) ν.13, σελ. 26, πίν. 1, Αθήνα, Φεβρ. 88. Δεν περιλαμβάνεται το Χαροκόπειο Ανώτατο Εκπ-κό Ίδρυμα Οικιακής Οικονομίας. Παρατήρηση: Οι δείκτες επιθυμητής αναλογίας έχουν γίνει με την παραδοσιακή ελληνική ταξινόμηση των παν-κών τμημάτων ανά κλάδο επιστήμης. Η ταξινόμηση αυτού του πίνακα έχει γίνει σύμφωνα με την επίσημη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Γι' αυτό το λόγο σε μερικούς κλάδους (συνήθως προσφάτως ανωτατοποιούμενους ή δημιουργημένους) δεν υπάρχει ένδειξη και σ' άλλους υπάρχουν δύο ενδείξεις αφού η νέα ταξινόμηση περιλαμβάνει Τμήματα που ήταν διαφορετικά ταξινομημένα.

θέση του (Πανεπιστήμιο ή Υπουργείο Παιδείας) να υποστηρίξει εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις χρησιμοποιώντας ουσιαστικά τα ίδια στατιστικά στοιχεία!

Αν συγκρίνει κανείς τις στήλες «Φοιτητές/ΔΕΠ» και «Επιθυμητή Αναλογία» θα καταλήξει στο συμπέρασμα πως από τις 12 κατηγορίες επιστημονικών που μπορούν να συγκριθούν, οι 10 (πλην των: Διοίκηση Επιχειρήσεων, και Κοινω-

5. Τσοουκιάς Κ., 1987, Κράτος, Κοινωνία, Εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα, εκδ. ΘΕΜΕΛΙΟ, β' εκδ., Αθήνα.

6. Κασομάτη Κ., 1991, Η επιλογή επαγγέλματος. Θεωρητικές αναφορές και εμπειρική διερεύνηση, μελέτη Ι, εκδ. ΕΚΚΕ, Αθήνα.

7. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Υπόμνημα για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Βρυξέλλες.

8. Αυτές ακριβώς που έχουν τον περισσότερο «επί πτυχίω»!

νικές-Οικονομικές Επιστήμες*) έχουν καλύτερη της επιθυμητής αναλογία φοιτητών/ΔΕΠ. Συνεπώς το συμπέρασμα που «αβίαστα» βγαίνει είναι ότι τα ελληνικά Πανεπιστήμια είναι ουσιαστικά (εκτός από δύο επιστημονικούς κλάδους) (υπερ)πλήρως επανδρωμένα σε μέλη ΔΕΠ.

Αν τώρα συγκρίνει κανείς τις στήλες σύνολο εγγεγραμμένων/ΔΕΠ και «Επιθυμητή Αναλογία» τότε η εικόνα μεταβάλλεται ριζικά. Μόνο τέσσερις κλάδοι επιστημών έχουν καλύτερη της επιθυμητής αναλογία φοιτητών/ΔΕΠ (Αρχιτεκτονική-Πολιοδομία-Χωροταξία, Γεωγραφία-Γεωλογία, Ανθρωπιστικές Επιστήμες (μερικά Τμήματα), Ιατρικές Επιστήμες (τα περισσότερα Τμήματα). Ενώ η αναλογία στους επιστημονικούς κλάδους Διοίκηση Επιχειρήσεων και Κοινωνικές-Οικονομικές Επιστήμες εκτοξεύεται σε ιδιαίτερα μεγάλους αριθμούς (239:1 στον πρώτο, 110:1 στον δεύτερο). Η σύγκριση των δύο αυτών στηλών αποδεικνύει ότι τα ελληνικά Πανεπιστήμια αντιμετωπίζουν οξύ πρόβλημα επανδρωσης σε μέλη ΔΕΠ!

Πάντως, έχει ενδιαφέρον να δει κανείς ότι σχεδόν ο 1 στους 3 (31%) από τα μέλη ΔΕΠ στην Ελλάδα το 1991/92 ανήκε στον κλάδο «Ιατρικές Επιστήμες», ενώ πάνω από το 10% (11%) αυτών ανήκει στο Τμήμα Ιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (635 στους 5758). Σε αυτό το Τμήμα η αναλογία «φοιτητών/ΔΕΠ» ήταν μικρότερη από 4:1 (3.97:1) (η αντίστοιχη αναλογία συνόλου εγγεγραμμένων/ΔΕΠ στο ίδιο Τμήμα ήταν 6.81:1).

Στη συνέχεια θα εξετάσουμε την κατανομή των «επί πτυχίω» κατά επιστημονικό κλάδο και διοικητική περιφέρεια, με βάση αδημοσίευτα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας του ΥΠΕΠΘ.

Η Αγρονομία προσφέρεται σε τρεις ελληνικές περιφέρειες (Αττική, Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία). Ο εθνικός μέσος όρος των «επί πτυχίω» φοιτητών στην Αγρονομία ήταν 30.37%. Στις τρεις περιφέρειες ήταν αντίστοιχα 46.82%, 30.28% και 0.00%. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι οι φοιτητές αυτής της κατηγορίας δεν ήταν ισομερώς κατανεμημένοι στις περιφέρειες που υπάρχει αυτός ο κλάδος επιστήμης. Βέβαια (και αυτό ισχύει για όλους τους επιστημονικούς κλάδους) η παλαιότητα του Τμήματος και το μέγεθος του φοιτητικού πληθυσμού τους, παίζουν σημαντικό ρόλο. Όμως φαίνεται, και αυτό νομίζουμε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό, ότι και άλλοι παράμετροι που άπτονται είτε της εσωτερικής λειτουργίας του κάθε Τμήματος είτε και των ιδιαιτεροτήτων της κάθε περιφέρειας παίζουν ένα μη

ευκαταφρόνητο ρόλο (η διαφορά μεταξύ Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, για παράδειγμα, δεν εξηγείται εκ πρώτης όψεως). Δυστυχώς οι παράμετροι που διαμορφώνουν τα ποσοστά αυτά όπως και το ακριβές ειδικό βάρος της κάθε παραμέτρου δεν είναι γνωστά και χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση.

Η Αρχιτεκτονική-Πολιοδομία-Χωροταξία δίνεται σε τρεις επίσης περιφέρειες (Κεντρική Μακεδονία, Αττική, Θεσσαλία). Ο εθνικός μέσος όρος των «επί πτυχίω» ήταν 13.30%. Το ποσοστό τους ανά περιφέρεια ήταν αντίστοιχα 21.67%, 3.94% και 0.00%. Και εδώ έχουμε εντυπωσιακή ανισοκατανομή των «επί πτυχίω». Και αν το 0.00% της Θεσσαλίας εξηγείται από την μη ύπαρξη ακόμη πτυχιούχων στο σχετικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, η μεγάλη διαφορά του ποσοστού μεταξύ Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας προκαλεί το ενδιαφέρον για περαιτέρω μελλοντική ανάλυση.

Η κατηγορία «Τέχνη-Σχέδιο» υπάρχει σε δύο περιφέρειες, την Κεντρική Μακεδονία και την Αττική. Ο εθνικός μέσος όρος των «επί πτυχίω» ήταν 11.21%. Τα ποσοστά στις δύο περιφέρειες ήταν αντίστοιχα 20.32% και 1.41%. Και εδώ ισχύουν οι προηγούμενες παρατηρήσεις.

Η Διοίκηση Επιχειρήσεων προσφέρεται σε τρεις περιφέρειες (Κεντρική Μακεδονία, Αττική, Βόρειο Αιγαίο). Ο εθνικός μέσος όρος των «επί πτυχίω» φοιτητών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων είδαμε ότι είναι 71.38%. Στις τρεις περιφέρειες είναι αντίστοιχα: 73.58%, 71.51% και 38.50%. Σε αυτό τον κλάδο επιστήμης τα ποσοστά είναι περίπου τα ίδια για τις δύο πρώτες περιφέρειες, ενώ το ποσοστό του Βορείου Αιγαίου μάλλον οφείλεται στην πρόσφατη δημιουργία του Πανεπιστημίου Αγαίου.

Τα προσφάτως ανωτατοποιημένα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών αποτελούν την κατηγορία «Εκπαίδευση» και προσφέρονται στις 9 από τις 13 ελληνικές περιφέρειες. Ο εθνικός μέσος όρος των «επί πτυχίω» είναι 9.37%. Οι περιφέρειες της Δυτικής Ελλάδας 14.05%, της Ανατ. Μακεδονίας-Θράκης 13.91%, της Αττικής 13.51% και της Κρήτης 12.14% βρίσκονται πάνω από τον εθνικό μέσο όρο. Οι περιφέρειες που βρίσκονται κάτω από τον εθνικό μέσο όρο είναι: η Κ. Μακεδονία 7.41%, η Ήπειρος 1.14% και οι: Δ. Μακε-

9. Αδημοσίευτα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας του ΥΠΕΠΘ, Αθήνα.

δονία, Θεσσαλία και Νότιο Αιγαίο με 0.00%

Ο κλάδος «Μηχανική-Τεχνολογίες» παρέχεται σε 6 περιφέρειες. Το ποσοστό των «επί πτυχίω» φοιτητών είναι μεγαλύτερο του εθνικού μέσου όρου 19.75% στις περιφέρειες: Δυτ. Ελλάδα 33.41% και Αν. Μακεδονία-Θράκη 22.93%. Ενώ κάτω του εθνικού μέσου όρου είναι στις περιφέρειες: Αττική 16.00%, Κ. Μακεδονία 14.36%, Κρήτη 13.10% και Θεσσαλία (0.00%). Οι αποκλίσεις αυτού του σημαντικού για την οικονομία κλάδου είναι αξιοπρόσεκτες.

Η Γεωγραφία-Γεωλογία προσφέρεται σε 4 περιφέρειες. Ο εθνικός μέσος όρος των «επί πτυχίω» είναι 41.13%. Το ποσοστό αυτής της κατηγορίας φοιτητών στις 4 περιφέρειες είναι: Κ. Μακεδονία 52.43%, Δ. Ελλάδα 48.92%, Αττική (39.55%) και Βόρειο Αιγαίο (0.00%).

Τμήματα των Ανθρωπιστικών Επιστημών υπάρχουν σε 6 περιφέρειες της χώρας. Ο εθνικός μέσος όρος των «επί πτυχίω» φοιτητών είναι 36.63%. Η φθίνουσα σειρά κατάταξης των «επί πτυχίω» ανά περιφέρεια είναι: Αττική 43.76%, Κ. Μακεδονία 31.07%, Ήπειρος 28.78%, Ιόνια Νησιά 28.48%, Κρήτη 17.51% και Ανατ. Μακεδονία-Θράκη 0.00%. Η κατανομή των «επί πτυχίω» είναι ιδιαίτερα άνοση.

Το ποσοστό των επί πτυχίω φοιτητών της Νομικής στην Ελλάδα ήταν 45.65%. Ανά περιφέρεια ήταν: Ανατ. Μακεδονία-Θράκη 48.76%, Αττική 44.90%, και Κ. Μακεδονία 44.86%. Η κατανομή εδώ φαίνεται σχετικά ισομερής.

Ο κλάδος των Μαθηματικών και της Πληροφορικής έχει στο σύνολο της Ελλάδας το 47.88% των φοιτητών που στην κατηγορία «επί πτυχίω». Τα ποσοστά αυτής της κατηγορίας φοιτητών στις 6 περιφέρειες που εδρεύουν σχετικά Τμήματα είναι ιδιαίτερα αποκλίνοντα. Κατά φθίνουσα σειρά έχουμε: Κ. Μακεδονία 54.62%, Ήπειρος 49.43%, Αττική 49.18%, Δ. Ελλάδα 40.74%, Κρήτη 38.29%, και Β. Αιγαίο 19.36%.

Στις Ιατρικές Επιστήμες οι επί πτυχίω φοιτητές αντιπροσωπεύουν το 1991/92 το 35.82%. Το ποσοστό τους στις 7 περιφέρειες που υπάρχουν Τμήματα αυτού του κλάδου είναι: Αττική 40.12%, Δ. Ελλάδα 38.15%, Κ. Μακεδονία 37.13%, Αν. Μακεδονία-Θράκη 11.28%, Κρήτη 9.01%, Ήπειρος 0.00%¹⁰ και Θεσσαλία 0.00%.

Οι Φυσικές Επιστήμες προσφέρονται σε 5 περιφέρειες. Ο εθνικός μέσος όρος των «επί πτυχίω» σε αυτές είναι 44.73%. Ανά περιφέρεια τα ποσοστά τους κατά φθίνουσα σειρά είναι: Κ. Μακεδονία 51.52%, Αττική 47.58%, Ήπειρος 44.06%, Δ. Ελλάδα 37.05% και Κρήτη 16.34%.

Και σ' αυτή την κατηγορία επιστημών παρατηρείται μεγάλη απόκλιση του ποσοστού των επί πτυχίω φοιτητών ανά περιφέρεια.

Οι Κοινωνικές-Οικονομικές Επιστήμες υπάρχουν σε 4 περιφέρειες. Ο εθνικός μέσος όρος των «επί πτυχίω» είναι 53.59%. Κατά περιφέρεια έχουμε: Αττική 56.70%, Κ. Μακεδονία 52.48%, Κρήτη 2.44% και Β. Αιγαίο 0.00%. Σ' αυτή την κατηγορία επιστημών οι τεράστιες διαφορές επί πτυχίω φοιτητών ανά περιφέρεια, πιθανότατα οφείλονται στην διαφορετική ηλικία των αντιστοίχων Τμημάτων.

Η νέα για τα ελληνικά Πανεπιστήμια κατηγορία «Επικοινωνία-Επιστήμες Πληροφορίας» δεν έχει ακόμα πτυχιούχους και κατά συνέπεια το ποσοστό των επί πτυχίω φοιτητών είναι 0.00%.

Τέλος, τα προσφάτως ανωτατοποιημένα Τμήματα των πρώην Γυμναστικών Ακαδημιών υπάρχουν σε 3 περιφέρειες. Το ποσοστό των επί πτυχίω φοιτητών τους πανελλαδικά είναι 33.80%. Το ποσοστό των «επί πτυχίω» τους δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα μεγάλες διαφορές και είναι: 36.43% στην Κ. Μακεδονία, 33.09% στην Αν. Μακεδονία-Θράκη και 31.38% στην Αττική.

Σ' αυτό το άρθρο προσπαθήσαμε να κάνουμε μια πρώτη ανάλυση των επί πτυχίω φοιτητών στα ελληνικά Πανεπιστήμια. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν ο όγκος των επί πτυχίω φοιτητών είναι ιδιαίτερα σημαντικός στο σύνολο των ελληνικών Πανεπιστημίων. Εντούτοις οι «επί πτυχίω» δεν είναι ομοιόμορφα κατανεμημένοι ούτε σε επίπεδο Πανεπιστημίων ούτε σε επίπεδο επιστημονικών κλάδων. Αξιοπρόσεκτο είναι επίσης ότι η ανισοκατανομή τους επεκτείνεται πολλές φορές και στη διασπορά των επιστημονικών κλάδων στις ελληνικές περιφέρειες.

Η ύπαρξη τόσων πολλών επί πτυχίω φοιτητών νομίζουμε ότι φανερώνει μια μεγάλη παραμόρφωση στη ροή των φοιτητών, η οποία δημιουργεί σημαντικά προβλήματα στη λειτουργία των Πανεπιστημίων και δρα αρνητικά ως προς την εικόνα που αυτά προβάλλουν τόσο στο εσωτερικό της Ελλάδας όσο και στο εξωτερικό.

Βέβαια το ζητούμενο δεν μπορεί να είναι η, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αποβολή του 40% του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της χώ-

10. Δεδομένου ότι το Τμήμα Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων είναι παλαιό, είναι πιθανόν να έχουμε εδώ ένα τυπογραφικό λάθος της Στατιστικής Υπηρεσίας.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ

και
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η Πληροφορική, η Εκπαίδευση και μια επαναπροσέγγιση των σχετικών ζητημάτων από τη Σ.Ε.

Η παρέμβαση των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών (Η.Υ.) στη ζωή μας είναι πλέον αναμφισβήτητη και δεδομένη. Η χρήση του Υπολογιστή, απαραίτητη σε πολλές εκδηλώσεις της σύγχρονης ζωής, δεν θα μπορούσε να εμποδιστεί ούτε φυσικά θα είχε νόημα κάτι τέτοιο. Ακόμη, η άποψη ότι η τεχνολογική ανάπτυξη αποτελεί την αιτία των δεινών του σημερινού ανθρώπου δεν τεκμηριώνεται επαρκώς. Ως εργαλείο όμως στην υπηρεσία των εξουσιαστικών μηχανισμών και στην επιδίωξη χειραγώγησης, ελέγχου και υποταγής του ανθρώπου, μήπως οι Η.Υ. προσφέρουν εξαιρετικές υπηρεσίες; Μήπως, ακόμη, ο καταγισμός πληροφοριών, ως απόρροια των δυνατοτήτων των Η.Υ., είναι - σε κάποιες περιπτώσεις ή με κάποιες προϋποθέσεις, και ειδικά όσο αφορά τους μαθητές - ένα εμπόδιο για την εμφάνιση στη γνώση; Μήπως, τελικά, πρέπει να αξιολογηθούν και τα ωφέλη - που ίσως δεν είναι τόσο αυτονόητα και δεδομένα όσο επιχειρούν να τα εμφανίσουν - από τη διεύθυνση των Η.Υ. σε κάθε κοινωνική δραστηριότητα τόσο σε συνδυασμό με τις ανθρώπινες σχέσεις, όσο και με την ποιότητα ζωής (η οποία συναρτάται άμεσα και με τις νέες εργασιακές συνθήκες που οι Η.Υ. ενοοούν); Και αν έτσι έχουν τα πράγματα, τότε η προσέγγιση του ζητήματος δεν είναι ιδιαίτερα σημαντική και απαραίτητη; Ο σημερινός άνθρωπος τι μπορεί να αντιτάξει στη ραγδαία παρέμβαση της τεχνολογικής ανάπτυξης στις ανθρώπινες σχέσεις; μήπως τη γνώση και την ανακάλυψη διαδικασιών που θα θέτουν τον Η.Υ. στην υπηρεσία του ανθρώπου και θα αποτρέπουν την υποταγή του στην αυθεντία όσων την κατέχουν και των μηχανισμών που υπηρετούν;

Μ' αυτό τον προβληματισμό, η Σ.Ε. επανέρχεται στο θέμα των Η.Υ. επιδιώκοντας έναν ευρύ και ανοικτό διάλογο, μια διεξοδική αναζήτηση και μια συστηματική διερεύνηση όλων των σχετικών ζητημάτων, με ιδιαίτερη έμφαση στη σχέση των Η.Υ. με την εκπαίδευση και με την παρουσίαση όχι μόνο θεωρητικών προσεγγίσεων αλλά και παρουσίαση εφαρμογών των Η.Υ. στην εκπαιδευτική διαδικασία, ώστε ο αναγνώστης, μέσα από τη γνώση του προβληματισμού που αναπτύσσεται για τη χρήση και το ρόλο των Η.Υ., των δυνατοτήτων αξιοποίησης των Η.Υ. αλλά και των επιχειρούμενων πειραματισμών να σχηματίσει τη δική του τεκμηριωμένη άποψη. Αυτές οι επιδιώξεις της Σ.Ε. υπαγορεύουν και την «ανάγνωση» των κειμένων που θα δημοσιευτούν. Πρόκειται για κείμενα διαλόγου, προβληματισμού και αναζητήσεων. Ο «διδασκίμος» και τα αυτονόητα δεδομένα είναι έξω από τις προθέσεις της Σ.Ε.

Τα κείμενα που δημοσιεύονται σ' αυτό το τεύχος αποτελούν μια πρώτη κατάθεση στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας, περιέχουν πολλά ερεθίσματα για συζήτηση και προσφέρονται για την ανάδειξη της ανάγκης για μελέτη και άλλων παραμέτρων των προβλημάτων που προσεγγίζουν. Σε επόμενα τεύχη θα συνεχιστεί η παρουσίαση και άλλων κειμένων και ίσως η τελική κατάληξη να είναι ένα αφιέρωμα στο θέμα «Η.Υ. και Εκπαίδευση: Θεωρία και πράξη»

Αγγελική Χρονοπούλου - Κων-νος Γιαννόπουλος

παραπέμπει σε μια πραγματικότητα που έχει μεταβληθεί ριζικά εδώ και μια δεκαετία.

Όμως καμιά ανάλυση δεν θα είναι ολοκληρωμένη και η οποιαδήποτε λύση θα έμοιαζε ενδεχομένως αυθαίρετη αν δεν υπάρξει προηγούμενος πλήρης και αναλυτική γνώση του προβλήματος. Δυστυχώς σήμερα μας λείπουν τα πλήρη στοιχεία και αυτό γιατί η στατιστική απεικόνιση της πραγματικότητας παραμορφώνεται από την υπάρχουσα ταξινόμηση. Το πρώτο απλό, πλην όμως βασικό, βήμα θα ήταν η ευαισθητοποίηση τόσο της μηχανογραφικής υπηρεσίας των Πανεπιστημίων όσο και της Στατιστικής Υπηρεσίας του ΥΠΕΠΘ, οι οποίες θα μπορούσαν να χωρίσουν την κατηγορία «επί πτυχίω» σε τρεις υποκατηγορίες (για τους φοιτητές 4ετούς κύκλου σπουδών για παράδειγμα, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν οι υποκατηγορίες: φοιτητές 5ης-6ης εγγραφής, φοιτητές 7ης-8ης εγγραφής, φοιτητές 9ης και πάνω εγγραφής).

Γνωρίστε τον Ελληνικό Πολιτισμό
με τις Εκδόσεις Ποιότητας

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

που τιμούν τα ελληνικά γράμματα
και συμβάλλουν στην ανάπτυξη
των κλασικών σπουδών και της παιδείας
στην πατρίδα μας

Κάθε βιβλίο μας είναι το πολυτιμότερο
και φθηνότερο δώρο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ, Ιπποκράτους 8, Αθήνα, τηλ. 36.27.318